

ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาธุรกิจที่พำนักระยะยาว สำหรับชาวญี่ปุ่นสูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

อัญญาพัศศา จันทร์ชลอ¹ ดร.อัครวิทย์ อธิธิกริพัฒน์², รศ.ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง³

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในประเทศไทยมีมานานและในปัจจุบันกำลังกลายเป็นนโยบายทางการท่องเที่ยวของรัฐ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความนิยม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานการณ์ของที่พักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่และนำเสนอข้อเสนอเพื่อพัฒนาธุรกิจที่พักระยะยาว ผลการศึกษาพบว่าชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่มาพำนักเป็นผู้มีรายได้จากเงินบำนาญ มีนิสัยประหยัด และยังคงมีวัฒนธรรมการรวมกลุ่มและมักเลือกที่พักที่มีความสะดวกสบายในทุกด้าน รวมทั้งชื่นชอบความมีอัธยาศัยไมตรีของผู้ประกอบการและชาวเชียงใหม่ และผู้ประกอบการที่พักระยะยาวก็ได้มีการตอบสนองต่อความต้องการต่างๆ ของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นอย่างดี แต่ด้วยจำนวนที่ลดลง ของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ปัญหาเรื่องหมอกควันซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ ปัญหาในกระบวนการต่อวีซ่าที่เกิดความสับสนและนักท่องเที่ยวมีทางเลือกอื่น จึงควรแก้ปัญหาด้วยการร่วมมือทุกภาคส่วนในจังหวัดเชียงใหม่แก้ไข้ปัญหาเพื่อการพัฒนาธุรกิจนี้ และพัฒนาปัจจัยต่างๆ เช่นการศึกษาภาษาอื่นๆ และพัฒนาทักษะของผู้ที่รองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้โดยเฉพาะ

คำสำคัญ: ธุรกิจที่พำนักระยะยาวและผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น

Abstract

The long-stay business has been established in Thailand for a long time. Nowadays, it has become one of the public policies on tourism, particularly in Chiang Mai where is a very popular tourist destination. This research's objectives were to survey the situations of the long-stay lodging business for the elderly Japanese in Chiang Mai and to propose recommendations for developing the long-stay lodging business. It was found that the elderly Japanese who stayed for a long period lived on their pensions and thriftily spent their money. They socially and culturally gathered in groups with the Japanese. They usually chose accommodations provided with convenience in every aspect. They admired hospitality of lodging entrepreneurs and local people in Chiang Mai. Also, long-stay entrepreneurs well satisfied the needs of these long-stay tourists. However, a decrease in a number of long-stay tourists, smog affecting the health, problems with a visa renewal process

¹ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรธุรกิจดุซุฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำ สถานการศึกษาต่อเนื่อง กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ อาจารย์ประจำ สถานการศึกษาต่อเนื่อง กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยนเรศวร และอาจารย์พิเศษ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

causing confusion, and other alternatives for long-stay living in other destinations, were found. All public, private (long-stay lodging business), and local communities in Chiang Mai should cooperate to solve these problems in order to develop this long-stay lodging business, and improve other factors affecting tourism such as learning foreign languages, developing service skills to cope with tourists, and establishing a one-stop service to specifically take care of this long-stay tourists.

Keywords: long-stay lodging business and the elderly Japanese

บทนำ

รายได้ของประเทศไทยมาจากหลายกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งหนึ่งในนั้นคืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้แถลงผลสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวไทยไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2559 ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 ว่ามีรายได้รวมจากการท่องเที่ยว 627,037.25 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.22 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2558 ทั้งนี้จะเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 410,755.03 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.77 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2558 และคาดการณ์ว่าจะมีรายได้รวมจากการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2559 รวม 2,486,282 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ 2.4 ล้านล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 4 ซึ่งจะแยกเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 1,627,280.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.68 หรือประมาณ 32.4 ล้านคน (รัฐบาลไทย, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ได้กล่าวถึงความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยกำหนดไว้ในข้อที่ 3 ในประเด็นการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวการป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาด้านศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554, 22) อีกทั้งการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้มีการแบ่งออกเป็นรูปแบบที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะทางเช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม เชิงศาสนา เชิงสุขภาพ และการพำนักระยะยาว

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพยายามส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว โดยนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติให้มีความสะดวกในการเข้าเมืองสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ (เกณฑ์คืออายุ 50 ปีขึ้นไป) ซึ่งคณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบและมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวแห่งชาติ โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีโครงการร่วมกับภาคเอกชนจัดตั้งบริษัทไทยจัดการ Long Stay จำกัดขึ้นในปีพ.ศ. 2545 เพื่อมุ่งผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของที่พักพิงระยะยาวของโลกโดยมีพื้นที่เป้าหมายหลักสำหรับโครงการนี้คือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (หัวหิน) จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดหนองคาย (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

ดังจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักสำหรับการพำนักระยะยาวสำหรับชาวต่างชาติสูงอายุ ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น จะพบว่า มีปัจจัยสำคัญ ทั้งจากในสังคมญี่ปุ่นเองและปัจจัยตั้งจากสภาพของเมืองเชียงใหม่เอง ที่สำคัญคือการทำรัฐบาลญี่ปุ่น มีนโยบายเชิญชวนให้ชาวญี่ปุ่นสูงอายุออกมาพำนักนอกประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ตามนโยบาย Silver Columbia 92 เนื่องจากในเวลานั้นสังคมญี่ปุ่นมี

แนวโน้มว่า กำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ และกำลังจะกลายเป็นภาระหนักของสังคมญี่ปุ่น เนื่องจากประชากรวัยแรงงานหนุ่มสาวกำลังลดลงและต้องแบกรับภาระการดูแลประชากรกลุ่มนี้ไว้ อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ไม่ประสบความสำเร็จนักเนื่องจากชาวญี่ปุ่นเข้าใจว่า เป็นการย้ายถิ่นและผลักดันคนแก่ออกนอกประเทศ แต่ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นได้ปรับนโยบายใหม่ว่า เป็นการออกไปพำนักยังต่างประเทศในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นและต้องกลับมาประเทศญี่ปุ่นในท้ายที่สุด (Long Stay Foundation, 2016; สุตปรารถนา ดวงแก้ว, 2555, 2) นโยบายนี้จึงได้รับการตอบสนองมากขึ้น และมีการตั้งมูลนิธิ Japan Long Stay Foundation เพื่อให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลกับผู้ที่ต้องการไปพำนักระยะยาวยังต่างประเทศ และปัจจุบันก็มีบริษัทเอกชนหลายแห่งให้บริการเกี่ยวกับการจัดหาและบริการข้อมูล (มิวา โคซิจิ, 2555)

ส่วนปัจจัยทางสังคมของญี่ปุ่นเองนั้นกล่าวได้ว่าสังคมญี่ปุ่นมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เคร่งครัด เข้มงวดต่อกฎระเบียบอย่างมาก รักพวกพ้องร่วมเชื้อชาติเดียวกับตน หรือเพื่อนพ้องเครือญาติที่ใกล้ชิด มีวินัยและการรวมกลุ่ม (Roger and Ikeno, 2002, pp. 195-199) เพื่อทำงานให้กับบริษัทหรือส่วนรวมเป็นหลักส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นมีค่านิยมทำงานหนักเพื่อพัฒนาประเทศให้พ้นจากภาวะตกต่ำหลังสงครามโลกครั้งที่สอง วัฒนธรรมที่สืบทอดมาจนหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ ส่งผลให้ญี่ปุ่นมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจถึงขีดสุด ซึ่งผลต่อเนื่องของการพัฒนานี้เองทำให้ญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีค่าครองชีพสูงมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลกดังนั้นด้วยปัจจัยทั้งหลายที่กล่าวมา ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นสูงอายุซึ่งเกิดขึ้นจากการทำงานแล้วมาพำนักระยะยาวในประเทศไทย โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดที่พักเพื่อรองรับหรือเกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อรองรับการพำนักของชาวญี่ปุ่น กระทั่งท่องเที่ยวของไทยเองก็ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีต เช่น การจัดตั้งบริษัท ไทยลอสสเตย์ จำกัด (สถาบันวิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554) เพื่อดูแลและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ซึ่งในปัจจุบันก็หมดบทบาทไป แต่ก็ยังมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง ได้แก่การออกมาตรฐานที่พักระยะยาว โดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในส่วนของเอกชนเองก็ได้มีการรองรับหรือมีการพัฒนาธุรกิจของตนเพื่อให้สามารถรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเช่นนี้อยู่แล้วซึ่งย่อมถือว่าเป็นการขับเคลื่อนธุรกิจนี้อย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏการณ์ของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวนี้มีผู้ศึกษาไว้มากแล้วถึงมิติต่างๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปัจจัยเหล่านั้นมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำเนินไปของธุรกิจที่พักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ที่รองรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น การศึกษานี้จะได้ติดตามดูสถานการณ์ของธุรกิจที่พักระยะยาว และปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงและค้นหาข้อเสนอเพื่อการพัฒนาธุรกิจ ที่พักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ความสำคัญของปัญหา

ขณะนี้โลกกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรราว 33 ล้านคนที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป (Japan Statistics Bureau) โดยที่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติที่มาพำนักระยะยาวในประเทศไทยร้อยละ 31 หรือเกือบหนึ่งในสามเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้จากเหตุผลในแง่ที่ว่า ชาวญี่ปุ่นสูงอายุมองว่าประเทศไทยมีค่าครองชีพที่ต่ำกว่า มีความปลอดภัย สถานที่สวยงาม และมีวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงทางญี่ปุ่นเองมีนโยบายส่งเสริมให้ชาวญี่ปุ่นสูงอายุไปพำนักระยะยาวยังต่างประเทศด้วยซึ่งจังหวัดอันดับหนึ่ง ที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุเลือกพำนักคือจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความสงบและมีเสน่ห์ ไม่วุ่นวายเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองใหญ่

เช่น กรุงเทพฯ และภูเก็ต (เฉลิมพล แจ่มจันทร์, 2554) สอดคล้องกับเหตุผลที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุเลือกจังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางอันดับหนึ่งในประเทศไทยคือเชียงใหม่มีกลุ่มองค์กรกลางในการประสานงาน มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีค่าครองชีพถูกกว่ากรุงเทพฯ มีอากาศเย็นสบาย และอยู่ใกล้ญี่ปุ่น สามารถเดินทางไปมาได้สะดวก (กรวรรณ สังขร, 2556) ด้วยเหตุที่ว่าชาวญี่ปุ่นสูงอายุเป็นชาติที่กลุ่มใหญ่ที่สุดที่มาพำนักระยะยาวในประเทศไทย ประกอบกับจังหวัดอันดับหนึ่งที่เลือกคือเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่เลือกพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่อันเนื่องมาจากชาวญี่ปุ่นสูงอายุมีศักยภาพในแง่เศรษฐกิจคือมีเงินบำนาญยามเกษียณอายุ ประกอบกับนโยบายของญี่ปุ่นที่ส่งเสริมให้ชาวญี่ปุ่นสูงอายุไปพำนักระยะยาวในต่างประเทศอีกด้วย

พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและเป็นที่ต้องการมาพำนักระยะยาวของชาวต่างชาติจำนวนมาก และตามการอธิบายของตัวแทนภาครัฐได้แก่การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า ในปัจจุบัน การพำนักระยะยาวยังเป็นการท่องเที่ยวกระแสรองก็จริงแต่รัฐกำลัง มีนโยบายเพื่อสนับสนุนให้พัฒนายิ่งขึ้น สามารถรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นและที่สำคัญแม้ไม่กล่าวว่ นโยบายรัฐเน้นนักท่องเที่ยวชาติใดเป็นพิเศษ แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าเน้นชาวญี่ปุ่นเนื่องจากทราบว่าในปัจจุบันมีชาวญี่ปุ่นเลือกมาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่เป็นจำนวนไม่น้อยอีกทั้งจากข้อสังเกตและตัวเลขของผู้ประกอบการสถานการณ์การพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ที่รองรับชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่ผ่านมารายงานว่า เมื่อหลายปีก่อนเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่ชาวญี่ปุ่นเข้ามามากกว่านี้ จำนวนห้องพักที่มาพำนักระยะยาวมีการเช่ามากกว่าปัจจุบันและระยะหลังคือราวสองสามปีที่ผ่านมา มีจำนวนชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่เข้ามาลดลง โดยลดทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและระยะเวลาที่เข้ามาพำนัก

จากการประมาณการของผู้ประกอบการและหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่เห็นว่าชาวญี่ปุ่นสูงอายุ ที่เข้ามาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ มีประมาณ 3,000-4,000 คน ส่วนข้อมูลจากสถานกงสุลญี่ปุ่น ณ นครเชียงใหม่ รายงานว่าในปี พ.ศ. 2550 มีชาวญี่ปุ่นมาพำนักระยะยาวประมาณ 1,962 คน จากนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นประมาณ 2,900 คน ในปี พ.ศ. 2558

ตาราง 1 สถิติของชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในเขต 9 จังหวัดตอนบนของภาคเหนือ

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวมจำนวน ชาย-หญิง
100 ปีขึ้นไป	3	5	8
90-99 ปี	8	7	15
80-89 ปี	76	23	99
70-79 ปี	554	90	644
60-69 ปี	752	169	921
50-59 ปี	358	77	435
รวมทั้งหมด	1,715	371	2,086

ที่มา: สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น ณ นครเชียงใหม่ ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2558

จำนวนของชาวญี่ปุ่นนี้เป็นจำนวนที่เป็นทางการ อาจมีที่มาพำนักแบบไปๆ มาๆ หรืออาจ ไม่แจ้งข้อมูลการพักอาศัยของตนแก่กงสุล อย่างไรก็ตาม ข้อมูลตัวเลขนี้ยังมิได้กล่าวว่าเป็นผู้มาพำนักระยะยาวหรือไม่ เมื่อจำแนกเฉพาะ

พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (โดยไม่จำแนกอายุและลักษณะการมาพำนัก) อาจได้ตัวเลขของชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่

เขตพื้นที่	ชาย	หญิง	รวมจำนวน ชาย-หญิง
ในเขตอำเภอเมือง	1,348	657	2,005
นอกเขตอำเภอเมือง	577	293	870
รวมจำนวนในจังหวัดเชียงใหม่	1,925	950	2,875

ที่มา: สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น ณ นครเชียงใหม่ เดือนตุลาคม 2558

ส่วนผู้ประกอบการเกือบทุกรายตั้งข้อสังเกตว่า ชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่เคยเข้ามาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ น่าจะลดจำนวนลงในระยะสองสามปีหลังนี้และสำหรับผู้ที่ยังกลับเข้ามาที่ลดระยะเวลาลงจากสามเดือนขึ้นไป เหลือเพียง 1-3 เดือน ในช่วงเวลาประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงมกราคม จากเดิมที่เคยอยู่ยาวจนถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ หรือนานกว่านั้น ดังนั้น การลดจำนวนลงของชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่เข้ามาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ จึงสวนทางกับงานวิจัยที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ว่า จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สาขาวิชาניתศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ควรได้รับการทำความเข้าใจ หาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวและหาแนวทางแก้ไข เพื่อการพัฒนาธุรกิจที่พักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในปัจจุบัน พบว่าหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้พัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวขึ้นมาและเกิดการแข่งขันกับประเทศไทย ประเทศคู่แข่งสำคัญคือมาเลเซียซึ่งสามารถออกวีซ่าท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวได้นานถึง 10 ปีในเงื่อนไขที่ทั้งสังคมมาเลเซียเองได้ประโยชน์จากผู้มาพำนักระยะยาว และผู้มาพำนักเองก็ไม่ต้องรับภาระในการต่อวีซ่าบ่อย ในขณะที่ไทยระยะเวลาสำหรับวีซ่าเพื่อการพำนักระยะยาวเพียง 1 ปีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการให้ขยายวีซ่าระยะยาวจากเดิมที่ให้เวลาเพียง 1 ปีเป็น 10 ปีสำหรับนักท่องเที่ยวจาก 14 ประเทศ โดยจะให้กระทรวงมหาดไทยออกประกาศหรือปรับปรุงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่อไป (สำนักข่าวอิศรา, 23 พฤศจิกายน 2559)

หากเปรียบเทียบกันประเทศมาเลเซียคือคู่แข่งสำคัญ เนื่องจากมีความได้เปรียบในแง่ของความปลอดภัย กฎระเบียบที่เข้มงวดและเงื่อนไขต่างๆ ในปัจจุบันไม่เพียงแต่ประเทศมาเลเซีย แต่คู่แข่งสำคัญที่กำลังพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวได้แก่ กัมพูชาและเวียดนาม ทั้งมีการเสนอเงื่อนไขที่เอื้อต่อธุรกิจดังกล่าวให้กับชาวต่างประเทศยิ่งกว่าไทย โดยพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นกลยุทธ์การสร้างความปลอดภัยในงานวิจัยนี้นอกจากเพื่อการสำรวจให้เห็นข้อเท็จจริงอันนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจนี้ในประเทศไทยแล้วยังมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างความได้เปรียบในภาพรวม เพื่อมุ่งแข่งขันกับประเทศต่างๆ ที่กำลังพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวขึ้นมา ในงานวิจัยของ กรกช นิมกิตติกุล, บุญชัย อรรถสกุลชัย, และอรุณรัตน์ บัวผียน (2550) ร่วมกันทำวิจัย ใน *แผนธุรกิจ สถานพำนักระยะยาว สำหรับผู้เกษียณอายุชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย* มีความน่าสนใจในแง่ที่ทำให้ทราบถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการและสามารถสร้างแผนธุรกิจทั่วไปโดยไม่จำเพาะเจาะจงทำเลที่ตั้งสำหรับธุรกิจนี้ เนื่องจากการศึกษาในลักษณะที่ไม่จำเพาะเจาะจงนี้สามารถเป็นแผนทั่วไปให้ผู้ดำเนินธุรกิจนี้ไปปรับใช้ได้ในการพัฒนาโครงการสถานพำนักระยะยาวสำหรับผู้เกษียณอายุ

ชาวญี่ปุ่นในทำเลต่างๆ ได้ วิธีการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุนิยมมาพักระยะยาวในตัวเมืองมากกว่าไปพักในสถานที่ท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงเนื่องจากต้องพักอาศัยอาศัยเป็นเวลาค่อนข้างนาน ที่พำนักจึงต้องมีความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน มีสาธารณูปโภคในโครงการและรอบๆ อย่างครบครัน โดยบริการภายในที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ ได้แก่การรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด การรักษาพยาบาลเบื้องต้นกรณีฉุกเฉิน ดังนั้นสถานที่พำนักระยะยาวจึงควรมีศูนย์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่มีพยาบาลประจำอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง อีกทั้งนักท่องเที่ยวเกษียณอายุเหล่านี้สนใจรูปแบบที่พักอาหารที่มากกว่าแบบอื่น กลยุทธ์ที่งานวิจัยนี้ให้ความสนใจ คือการเน้นความแตกต่างแบบมุ่งเน้นกลุ่มลูกค้า (Focused Differentiate) โดยต้องเน้นคุณภาพเป็นหลัก เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นนั้นยินดีจ่าย หากราคานั้นสมเหตุสมผลและคุณภาพเหมาะสมกับราคา ดังนั้นจึงไม่สามารถใช้กลยุทธ์ด้านราคากับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้มากนัก ส่วนกลยุทธ์ทางการตลาดในงานวิจัยนี้พบว่าต้องสร้างการรับรู้เกี่ยวกับธุรกิจสถานพำนักระยะยาวให้กับกลุ่มตลาดเป้าหมายโดยจำเป็นต้องติดต่อผ่านตัวแทนท่องเที่ยวทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นพร้อมทั้งมุ่งเน้นการให้บริการให้ลูกค้า มีความพึงพอใจสูงสุดและเกิดความประทับใจ ส่งผลให้เกิดการบอกต่อเพื่อนและคนรู้จักซึ่งชาวญี่ปุ่นให้ความเชื่อถือการรับข้อมูลข่าวสารในลักษณะนี้มากกว่าแบบอื่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอกลยุทธ์น่านน้ำสีครามเพื่อการพัฒนาธุรกิจที่พำนักระยะยาว เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม Blue Ocean (Kim and Mauborgne (2015) มีแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจนี้ กล่าวคือ แม้จะถูกนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว แต่ไม่เคยมีพื้นที่ในตลาดมาก่อน และอาจไม่เคยเป็นที่รู้จักมาก่อน ซึ่งกลยุทธ์น่านน้ำสีครามนี้กล่าวโดยสรุปก็คือคือแนวทางหรือวิธีแก้ปัญหาคือที่เน้นคุณค่า มากกว่าราคา เน้นการให้ความร่วมมือระหว่างธุรกิจ มีมุมมองที่สร้างสรรค์ด้วยการทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับธุรกิจของตนและอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มประชากรที่ศึกษาได้แก่ผู้ประกอบการ 7 ราย ตัวแทนภาครัฐ 2 ท่าน และชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน เป็นชาย 4 คน และหญิง 1 คน ซึ่งชาวญี่ปุ่นที่ให้สัมภาษณ์มีอายุตั้งแต่ 60-75 ปี ทุกคนมาพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 3 ปี โดยที่ 1 คน เคยรับราชการและอีก 4 คนทำงานเอกชน หนึ่งในชาวญี่ปุ่นที่ให้สัมภาษณ์เป็นประธานชมรมชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักระยะยาว (Chiang Mai Longstay Life Club: CLL) ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มชมรมชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่

สถานที่พำนักระยะยาวในการศึกษานี้อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในย่านที่เป็น ที่นิยมของชาวญี่ปุ่น ได้แก่ ย่านถนนห้วยแก้วใกล้กับกาดสวนแก้ว (3 แห่ง) ถนนมณีนพรัตน์ (1 แห่ง) ถนนช้างเผือก (2 แห่ง) และหลังวัดเจ็ดยอด (1 แห่ง) โดยเน้นการเช่ามากกว่าซื้อ มีทั้งรูปแบบของคอมโดมีเนียมและเซอร์วิส อพาร์ทเมนต์

ส่วนผู้ประกอบการ คือผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดำเนินการเอง หรือผู้จัดการของอาคารดังกล่าว ทั้ง 7 แห่ง

การเลือกสถานที่ประกอบการว่าควรเป็นแห่งใด โดยได้รับข้อมูลจากชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาทำงานสอนภาษาไทยให้กับชาวญี่ปุ่น บริษัทนำเที่ยวที่เน้นเฉพาะลูกค้าญี่ปุ่น และจากผู้ประกอบการบางรายที่ช่วยแนะนำ โดยมีข้อมูลว่าสถานประกอบการทั้ง 7 แห่ง เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงดีในหมู่ชาวญี่ปุ่นและมีชาวญี่ปุ่นสูงอายุผู้มาพำนักระยะยาวตั้งแต่ร้อยละ 10-100

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเอกสาร การสำรวจสถานประกอบการ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการทั้ง 7 แห่ง ชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักระยะยาว และผู้บริหารที่เป็นตัวแทนภาครัฐ ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. วัฒนธรรมและความต้องการในการมาพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นในเชียงใหม่

ชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรง แม้อายุแต่ก็ไม่ค่อยมีปัญหาสุขภาพมากนักนอกจากอาการที่เป็นไปตามวัย ส่วนปัจจัยที่หลักชาวญี่ปุ่นออกมาพำนักระยะยาวในต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วอันได้แก่ ค่าครองชีพที่สูง สังคมที่กดดันและการแสวงหาวิถีชีวิตใหม่ๆ จึงแสวงหาสังคมที่พวกเขาพออยู่ได้ ซึ่งก็คือจังหวัดเชียงใหม่ เหตุผล ที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุเลือกมาพำนักที่เชียงใหม่ ได้แก่การที่ ประเทศไทย อยู่ในลำดับต้นๆของการเลือกมาพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่น โดยเฉพาะพื้นที่เชียงใหม่ ซึ่งก็มีชุมชนชาวญี่ปุ่นอยู่มากแล้วจำนวนหนึ่งปัจจัยที่ได้เปรียบของจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่อากาศ บรรยากาศความเป็นเมืองเหนือ ค่าครองชีพที่พอรับได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมและการคมนาคมดี มีกิจกรรมที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุ ชื่นชอบ เช่นกอล์ฟ ดังที่กล่าวมาแล้ว ชาวญี่ปุ่นยังต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คุณภาพสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านสุขภาพ ภูมิศาสตร์และอากาศ ที่สำคัญคือความเป็นชาวเอเชีย ที่มีความใกล้เคียงทางวัฒนธรรมกับคนไทย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับการแนะนำใน คู่มือแนวทางการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557) อีกทั้งเชียงใหม่มีองค์การพัฒนาเอกชนอยู่หลายแห่งซึ่งชาวญี่ปุ่นวัยเกษียณจะสามารถทำงานเป็นอาสาสมัครซึ่งเป็นงานที่มีบทบาท และคุณค่าต่อสังคม มีแหล่งให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนพื้นถิ่น ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่มีปัจจัยดังกล่าวอยู่ในระดับสูง และชาวญี่ปุ่นเหล่านี้ก็ต้องการที่พำนักระยะยาวซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการของตนด้วยโดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ

เมื่อชาวญี่ปุ่นมีปัจจัยให้เลือกสถานที่พำนักระยะยาวคือประเทศไทย โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่หมายปลายทางอันดับหนึ่ง ดังนั้นสถานประกอบการที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่จึงมีความเติบโตค่อนข้างรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยว ในลักษณะนี้ได้เติบโตมาก่อนหน้าจากการมีแนวคิดส่งเสริมจากรัฐ นักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นนิยมมาพำนักเป็นระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นด้วยปัจจัยดึงดูดหลายประการ การมาพำนักด้วยระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นนี้ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของจังหวัดเชียงใหม่ในแง่ที่นักท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะมีการใช้จ่ายที่มากขึ้นด้วยตามระยะเวลาที่พำนักอยู่ สถานที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ จึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในลักษณะของการใช้ชีวิตในเวลาที่ยาวนานขึ้นของผู้สูงอายุโดยมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งโดยมาก ยังเป็นสถานที่พักอาศัยทั่วไปที่ไม่มีสิ่งรองรับเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแต่มีชาวญี่ปุ่นผู้สูงอายุเข้าพำนักระยะยาว อพาร์ทเมนต์ และคอนโดมิเนียมเป็นที่นิยมของชาวญี่ปุ่นมากกว่าที่พำนักในลักษณะอื่น เนื่องจากความสะดวกสบาย อีกทั้งบางแห่งเป็นโรงแรมที่เปิดรับนักท่องเที่ยวทั่วไปและแบ่งส่วน เป็นเซอร์วิส อพาร์ทเมนต์รองรับการพำนักระยะยาว อย่างไรก็ดี กล่าวได้ว่า ปัจจุบันยังไม่มีชุมชนชาวญี่ปุ่นในลักษณะชุมชนเต็มรูปแบบที่คล้ายคลึงกับศูนย์ดูแลคนชราเหมือนในประเทศญี่ปุ่นที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อีกทั้งสถานที่พำนักหรือศูนย์ดูแลคนชราในประเทศญี่ปุ่นเองมีค่าใช้จ่ายในการเข้าพักสูงมาก จึงเป็นไปได้ว่า การที่ชาวญี่ปุ่นเลือกมาพำนักที่เชียงใหม่เพราะมีปัจจัยต่างๆ และพอจะใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตพอประมาณ โดยมีทั้งแบบเช่าระยะยาวและการซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ในห้องชุด เนื่องจากมีการบริการต่างๆ มีระบบการดูแลผู้เข้าพักและสามารถตรวจสอบได้ และชาวญี่ปุ่นมักไม่ค่อยเปลี่ยนที่พัก หรือไปค้างที่อื่นแม้ในแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากความเคยชินและติดที่ จึงมัก

นิยมเดินทางไปกลับในวันเดียว ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่ วาริชต์ มัธยมบุรุษ (2552) เคยศึกษาไว้ว่า ชาวญี่ปุ่นในเชียงใหม่มักติดที่พักนียมเที่ยวกลุ่มเล็ก อาจออกเดินทางแต่เช้าและกลับดึกในวันเดียวกัน

นอกจากนี้ เป็นที่ยอมรับกันว่า ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่มาพำนักระยะยาวในประเทศไทยเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงกล่าวคือเคารพกฎระเบียบ มีวินัย จ่ายค่าเช่าตรงเวลาหรือล่วงหน้าเป็นเวลานาน เคารพสิทธิผู้มาพักและของส่วนรวม อีกทั้งมีวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวที่ดี และมักพยายามมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นมีนิสัยประหยัด รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุ มีผล หากเป็นค่าใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าเดินทาง จะใช้จ่ายอย่างประหยัด แต่จะยอมจ่ายแพงขึ้น หากรู้สึกว่าคุณค่าเช่นค่าบริการในสนามกอล์ฟและอื่นๆ เช่น สปา ดังนั้นเมื่อในปัจจุบัน การท่องเที่ยวไทยเริ่มเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพซึ่งแตกต่างจากการเน้นเพียงปริมาณของนักท่องเที่ยวอีกทั้งเมื่อเอ่ยถึง “การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว” ก็เป็นที่ทราบโดย นัยว่าก็คือชาวญี่ปุ่นที่นับได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้เข้ามามากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นดังที่ภาครัฐได้ให้คำอธิบายไว้ (ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่และผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่) ลักษณะการมาพำนัก ในปัจจุบันพบว่าชาวญี่ปุ่นสูงอายุมักนิยมเช่ามากกว่าซื้อ หากซื้อห้องชุดไว้ก็อาจให้ผู้อื่นเช่าต่อเมื่อกลับไปญี่ปุ่น ส่วนการเช่าห้องชุดหรือคอนโดมิเนียมนั้น อาจเช่าทิ้งไว้เป็นปีเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้กลับมาอยู่ห้องที่ชอบหรือจ่ายค่าจองห้องไว้ล่วงหน้าเพื่อให้มั่นใจว่าจะมีที่พักแน่นอน โดยมาพักครั้งละไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือนขึ้นไป

สิ่งที่ชาวญี่ปุ่นต้องการเป็นอันดับต้นๆ ต่อที่พักระยะยาวคือสถานที่พำนักที่อยู่ไม่ไกล จากสถานที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น ตลาด ซูเปอร์มาร์เก็ต ซุปเปอร์มอลล์ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สนามบิน สถานีขนส่ง การเดินทางไปต้องไม่ใช้เวลามากและมีความสะดวกในการเดินทาง หรือบางแห่งอาจเดินไปได้ เนื่องจากชาวญี่ปุ่นชื่นชอบการเดินทางมากกว่า การนั่งรถ หากสามารถเดินไหว บรรยากาศภายนอกควรต้องเงียบสงบ เหมาะแก่การพักผ่อน ไม่พลุกพล่าน และความปลอดภัยในการพักอาศัยซึ่งชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับสถานที่ตั้งและความปลอดภัยเป็นอย่างมาก การบริการในสถานที่พัก ได้แก่การมีอินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวีช่องภาษาญี่ปุ่นที่นั่งส่วนกลาง เครื่องซักผ้า รวม รวดตากผ้า รวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยได้แก่ คีย์การ์ด กล้องวงจรปิด และยามรักษาความปลอดภัย ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพัก ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ชื่นชอบการมีอ่างอาบน้ำในห้องน้ำอย่างมาก ซึ่งหากสถานที่พำนักใดมีอ่างอาบน้ำ ก็มักเป็นที่นิยมของชาวญี่ปุ่น ควรต้องมีครีว หรือมุมประกอบอาหาร เนื่องจากชาวญี่ปุ่นสูงอายุ มักชอบทำอาหารรับประทานเอง อาหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่มีกลิ่นรุนแรงจึงสามารถทำอาหารในห้องได้หรืออย่างน้อยต้องมีไมโครเวฟบริการ การทำอาหารในห้องไม่เพียงเป็นความประหยัด แต่ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เห็นว่าอาหารพื้นถิ่นบางครั้งก็ไม่สะอาดนัก และต้องการรักษาสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วย จึงเน้นการทำอาหารเอง และอาจมีไปรับประทานอาหารที่ข้างตามโอกาสหรือเมื่อมีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นต้องการนอกเหนือจากความสะอาดสบายภายในห้องพักก็คืออสังหาริมทรัพย์ การดูแลเหมือนเพื่อนการมีจิตบริการหรือ Service Mind เป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นต้องการเนื่องจากการมีจิตบริการนั้นหมายถึงความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกันด้วย

การบริการอื่นได้แก่ การที่มีพนักงานพูดภาษาญี่ปุ่นได้คอยให้บริการ หรือล่ามในกรณี ไปโรงพยาบาลกิจกรรม ชาวญี่ปุ่นสนใจทำได้แก่ตีกอล์ฟ แชน้ำพุร้อน ไปเที่ยวชมโบราณสถาน ซึ่งหากเป็นกิจกรรมที่ชื่นชอบก็จะยอมจ่าย แม้จะดูแพงในความรู้สึกของคนพื้นเมืองก็ตาม แต่มักประหยัดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เป็นรายจ่ายประจำ เช่น ค่าอาหาร และค่าที่พัก ส่วนการใช้จ่ายและระดับรายได้ของชาวญี่ปุ่นสูงอายุ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่พอจะจ่ายในระดับสูงได้ และกลุ่มทั่วไป รายได้เพียงพอที่จะอยู่ได้สบายในเมืองเชียงใหม่ โดยมีรายงานว่า ชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักมีบ้านอายุไม่ต่ำกว่าคนละ 40,000 บาทต่อเดือน ในรายงานของสถานกงสุลใหญ่ ณ นครเชียงใหม่ กล่าวว่า ปัญหาที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุในเชียงใหม่มักประสบ ได้แก่ 1) ภาษาที่ไม่สามารถสื่อสารได้กับคนพื้นเมืองและชาวญี่ปุ่นสูง

อายุก็มักไม่พูดภาษาอังกฤษ 2) ปัญหาในการรักษาพยาบาล ได้แก่สภาพแวดล้อมที่ต่างจากโรงพยาบาลในญี่ปุ่น และความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีทางการแพทย์ และชาวญี่ปุ่นบางส่วนคิดว่า อุปกรณ์ทางการแพทย์ไม่ทันสมัย

3) ปัญหาเรื่องประกันสุขภาพ คือความไม่สอดคล้องกันในเรื่องของการประกันสุขภาพและการรักษาพยาบาลในประเทศไทย อีกทั้งประสบปัญหาเรื่องขอบเขตการประกันในต่างประเทศที่ชาวญี่ปุ่นมีมาก่อนแล้ว ไม่สอดคล้องกัน

นอกจากนี้ ปัญหาที่ตัวชาวญี่ปุ่นเองประสบก็คือการต่อวีซ่าไม่ได้รับความสะดวก กฎเกณฑ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปมาอยู่เสมอทำให้นักท่องเที่ยวสับสนและบางครั้งก็ทำให้เสียเวลา ส่วนระยะเวลาการให้วีซ่าแม้ว่าจะเพียง 90 วัน ซึ่งส่วนมากเป็นวีซ่าท่องเที่ยว มีใช้แบบสำหรับการพำนักระยะยาว หรือบางคนอาจได้วีซ่าเพื่อการพำนักระยะยาว คือ 1 ปี แต่ชาวญี่ปุ่นไม่รู้สึกรู้ว่าระยะเวลาการให้วีซ่าเป็นปัญหามากเท่ากับกระบวนการต่อวีซ่าซึ่งค่อนข้างยุ่งยาก ดังที่กล่าวมา การเลือกมาพำนักในที่ใดที่หนึ่ง ได้รับข้อมูลจากชาวญี่ปุ่นที่มาอยู่ก่อน บางคนมาสำรวจก่อนเกษียณ เป็นเวลาหลายปีบางส่วนไว้วางใจในผู้ดูแล หรือบางครั้งเรียกว่า “นายหน้า” ที่เป็นผู้ติดต่อประสานงานหรือจัดหาที่พัก ให้เมื่อเกิดปัญหาบางครั้งจึงมักติดต่อกับผู้ดูแลเหล่านั้นเนื่องจากการจ่ายเงินสำหรับผู้ดูแลเหล่านั้นไว้แล้ว จึงเป็นภาระหน้าที่ที่ผู้ดูแลต้องให้ความช่วยเหลือเมื่อพำนักในประเทศไทย

สิ่งตอบสนองความต้องการทางใจ เช่น การสร้างคุณค่าด้วยงานอาสาสมัคร การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในบางเทศกาล เช่น ลอยกระทง งานบุญต่างๆ การสมาคมกับคนญี่ปุ่นสูงวัยด้วยกันก็เป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นสูงอายุต้องการ อย่างไรก็ตาม งานอาสาสมัครไม่สามารถทำได้โดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน ไม่ว่าจะป็นครูสอนภาษา หรือแม้งานจะไม่มีค่าตอบแทนเนื่องจากกฎระเบียบการห้ามคนต่างชาติทำงานแต่มีเพียงรายเดือนใน 5 รายที่ได้ใบอนุญาตทำงานเพราะเป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรี ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้ชาวญี่ปุ่นสูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสุขขึ้น

ชาวญี่ปุ่นไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาวะภูมิอากาศ แต่อย่างไรก็ดี ชาวญี่ปุ่นกล่าวว่า ปัญหาที่พวกเขาประสบอยู่คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเชียงใหม่ที่เปลี่ยนไปมากในช่วงหลายปี เนื่องจากการเผาป่า ปัญหาหมอกควันที่รุนแรงขึ้นทุกปี และชาวญี่ปุ่นที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 รายกล่าวว่าส่งผลให้อยู่เชียงใหม่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวสั้นลง หรือมักกลับไปญี่ปุ่นในช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน โดยกลับไปญี่ปุ่นตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์และอยู่ญี่ปุ่นนานขึ้น

2. มุมมองของผู้ประกอบการต่อชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่มาพำนักระยะยาว และการรองรับชาวญี่ปุ่น

ผู้ประกอบการของสถานประกอบการทั้ง 7 ราย ระบุว่า ที่พักของตนมีค่าเช่าระหว่าง 5,500-28,000 บาท ตามแต่ขนาดของห้องและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้อง โดยทุกแห่งอยู่ ในย่านที่ชาวญี่ปุ่นรู้สึกว่าจะได้รับความสะดวก ใกล้สถานที่ต่างๆ และเดินทางไปมาสะดวก

ในมุมมองของผู้ประกอบการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ เห็นว่า ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักจัดการธุระ ได้เองสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตได้เอง ได้แก่ข้อมูลต่างๆ มีการเรียนรู้มาก่อนที่จะมาพำนัก และרבกวนผู้อื่นค่อนข้างน้อย

ผู้ประกอบการทั้ง 7 แห่ง กล่าวว่าค่อนข้างพอใจชาวญี่ปุ่นสูงอายุและกล่าวว่า เป็นลูกค้า ที่มีคุณภาพสูง เพราะรักสะอาด เรียบร้อย มีมารยาท ไม่รบกวนใคร จ่ายค่าเช่าตรงเวลา และบุคลิกพิเศษอื่นๆ ของชาวญี่ปุ่นเป็นกลุ่มคุณภาพที่ผู้ประกอบการต้องการอีกทั้งการจ่ายค่าเช่าล่วงหน้า หรือมีการจ่ายเงินจองห้องไว้ล่วงหน้าเมื่อจะกลับไปญี่ปุ่นนั้นนอกจากเป็นการประกันไว้ว่า เมื่อกลับมาพำนักอีกจะมีที่พักอย่างแน่นอนแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการทุกรายพึงพอใจ เนื่องจากจะมีรายได้ล่วงหน้าและเป็นจำนวนแน่นอน อีกทั้งการจ่ายเงินในลักษณะนี้ของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินทุนทางธุรกิจ เนื่องจากที่พักจำนวนหนึ่งมีค่าใช้จ่าย ในการดูแลสูงมาก

2.1 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวม ผู้ประกอบการทุกรายไม่ค่อยจัดสถานที่เพื่อรองรับรูปแบบของผู้สูงอายุ เช่น ปุ่มเรียกฉุกเฉิน ราวจับในห้องน้ำ กระเบื้องกันลื่น เว้นแต่ที่ต้องมีตามกฎหมาย เช่น ลิฟต์ หรือ ทางลาด เนื่องจากชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่มาทำงานสามารถดูแลตัวเองได้ และมักจะอยู่กับคู่สมรส แต่สถานประกอบการ 2 ได้ปรับให้มีทางลาดในบริเวณที่จอดรถเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้วและเพิ่มไฟฟ้าแสงสว่างในห้องพักให้

ผู้ประกอบการ 3 จัดสถานที่ที่เป็นสวนร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ใบเหมาะแก่การพักผ่อนมาก มีโถงที่จัดเหมือนมุมห้องสมุดและบริการน้ำชากาแฟฟรีในส่วนโถงต้อนรับ อีกทั้งเจ้าของ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสามารถพูดภาษาญี่ปุ่นได้ และแต่งงานกับชาวญี่ปุ่น จึงอาจเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ชาวญี่ปุ่นเกิดความไว้วางใจ

สถานประกอบการ 4 อยู่ในย่านที่ค่อนข้างไกลและลึกเข้าไปในซอยหลังวัดโพธารามหรือวัดเจ็ดยอด ก่อนหน้านี้เป็นย่านที่เรียกว่าค่อนข้างเสื่อมโทรมทั้งภายในอาคารและสภาพแวดล้อม ต่อผู้ประกอบการคือนิติบุคคลได้เข้ามาปรับปรุงอาคารให้มีความสวยงามสะอาดตา มีโถงต้อนรับ ที่ตกแต่งอย่างมีรสนิยม เพิ่มไฟสว่างมากขึ้น รวมทั้งภายนอกอาคารก็มีการปรับปรุงที่จอดรถ และระบบการรักษาความปลอดภัยก็ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการกล่าวว่า ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นสูงอายุ เข้ามาพำนักมากขึ้น เพราะแม้จะอยู่ลึกเข้ามาในซอยแต่ก็ยังสามารถเดินทางสะดวกและเป็นอาคารที่มองเห็นวิวดอยสุเทพด้วย

การรักษาความปลอดภัยซึ่งเป็นที่ชาวญี่ปุ่นต้องการมากเป็นอันดับแรกนั้น ทุกแห่ง มีคีย์การ์ด มีพนักงานรักษาความปลอดภัยในช่วงกลางคืน และกล้องวงจรปิด

สถานประกอบการ 6 มีฟิตเนส สระว่ายน้ำส่วนสถานประกอบการ 7 มีไมโครเวฟให้ และเปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์ให้เมื่อมีลูกค้าใหม่เข้าพัก ทั้งนี้ ชาวญี่ปุ่นนิยมเฟอร์นิเจอร์แบบลอยตัว ที่ปรับเปลี่ยนได้ ไม่ชอบเฟอร์นิเจอร์แบบติดตั้งตายตัว และไม่ชอบใช้ของเก่าส่วนบริการอื่นๆ เช่น สถานประกอบการ 3 จะซักผ้าปูที่นอนให้สัปดาห์ละครั้ง ทำความสะอาดส่วนกลางให้ ส่วนสถานประกอบการ 2 มีบริการทำความสะอาดในห้องพักให้สัปดาห์ละครั้ง

สถานประกอบการ 4 จัดโซนทุกอาคาร ให้มีพื้นที่ส่วนกลางที่ทุกคนสามารถมาใช้ได้ ปรับปรุงใหม่สะอาดน่านั่ง และจัดอย่างมีรสนิยม จัดโถงลิฟท์ใหม่ จัดส่วนร้านอาหาร

การมีจิตใจบริการเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการยืนยันว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากการมีความจริงใจในการบริการ ลูกค้าจะรับรู้ได้และไว้วางใจให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน (เช่น เรียกรถพยาบาลให้ หรือดูแลกรณีเจ็บป่วย) ซึ่งผู้ประกอบการทุกรายเห็นว่าต้องมี มีทัศนคติ บวกต่อลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักต้องการ

2.2 การบริการอื่นๆ

สถานพำนักทั้ง 7 แห่ง มีพนักงานที่พูดภาษาญี่ปุ่นได้ บางแห่งอาจมีเต็มเวลาในเวลางานปกติ และบางแห่งอาจมีเป็นบางเวลา หรือเรียกมาได้หากต้องการ และมี 4 แห่งที่ผู้ประกอบการ (แห่งที่ 1, 2, 3 และ 4) ที่ผู้จัดการหรือเจ้าของและพนักงานประจำแบบเต็มเวลาสามารถพูดภาษาญี่ปุ่นได้

การเลือกสถานที่พำนักมักเชื่อถือคนชาติเดียวกันที่ให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก ซึ่งเป็นลักษณะของชาวญี่ปุ่นหรือให้ความไว้วางใจสำหรับคนที่คุ้นเคยมากกว่าเชื่อคนไทย ดังนั้นผู้ประกอบการทุกแห่งจึงระมัดระวังในเรื่องของการบริการมากพอสมควร

การอภิปรายผล

สถานประกอบการธุรกิจทุกแห่งวางตำแหน่งทางการแข่งขันในธุรกิจนี้อยู่ในกลุ่มตลาดระดับกลางขึ้นไปทางระดับบน จากการกำหนดราคาสถานที่พำนัก โดยกลุ่มเป้าหมายคือชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่มีเงินบำนาญประมาณตั้งแต่ 40,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน ทั้งนี้ห้องพักจะมีให้เลือกหลายราคาขึ้นอยู่กับขนาดห้องว่าเป็นห้องสตูดิโอหรือห้องชุด ยกเว้นผู้ประกอบการ 3 และผู้ประกอบการ 7 ที่ลูกค้าญี่ปุ่นสูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้หรือเงินบำนาญในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงมองว่าตำแหน่งทางการตลาดของตนอยู่ในระดับกลาง เนื่องจากเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังเงินจำกัดและต้องการประหยัดในส่วนค่าที่พักซึ่งเป็นรายจ่ายประจำ

สถานประกอบการธุรกิจที่พำนักระยะยาวสำหรับชาวญี่ปุ่นสูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ทุกแห่ง จะเน้นที่การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเป็นหลัก

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการทุกรายได้พัฒนาสถานประกอบการของตนให้ตรงกับความต้องการของชาวญี่ปุ่นสูงอายุที่มาพำนักในเชียงใหม่ โดยผู้ประกอบการมีความเข้าใจและเรียนรู้เป็นอย่างดีในพฤติกรรมความต้องการของลูกค้าและความต้องการ บุคลิกและวัฒนธรรมของกลุ่ม การใช้จ่ายของกลุ่มลูกค้าและได้ตอบสนองความต้องการทุกมิติ อีกทั้งมีการเชื่อมโยงกันอย่างหลวมๆ ระหว่างที่พำนักแต่ละแห่ง สามารถติดต่อ แนะนำกันได้ บางแห่งมีความสัมพันธ์กัน เช่น ผู้จัดการสถานประกอบการ 1 เป็นที่ปรึกษาของสถานประกอบการ 4 เป็นต้น

ในภาพรวม ลูกค้าพึงพอใจกับการมาพักในสถานประกอบการทุกแห่งที่ได้ไปสำรวจมาทั้งในด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเห็นได้จากการกลับมาพำนักที่เดิมทุกปี และชาวญี่ปุ่นมักไม่เปลี่ยนที่พักเนื่องจากสามารถปรับตัวให้เข้ากับที่พำนักแต่ละแห่งได้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

สถานประกอบการ

1. สถานที่พำนักแต่ละแห่งที่มีการพำนักระยะยาวควรทำ MOU กับโรงพยาบาลที่ผู้มาพำนักให้ความเชื่อถือ ทั้งนี้ เนื่องจากความเป็นผู้สูงอายุที่อาจเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยได้ตลอดเวลา โดยสามารถให้บริการเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินได้ทันทีและมีล่ามภาษาญี่ปุ่น

2. ในแง่ประชาสัมพันธ์อาจสร้างสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้มาพำนักระยะยาวโดยเฉพาะ นอกเหนือจากนิตยสารแจกฟรี Chao เพราะชาวญี่ปุ่นสูงอายุเชื่อถือสื่อสิ่งพิมพ์และการบอกแบบปากต่อปากมากกว่าสื่ออื่น

3. กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการที่ธุรกิจนี้ไม่เคยมีมาก่อน เป็นเรื่องใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งควรมีความจำเป็นที่จะต้องมองธุรกิจนี้ด้วยสายตาที่สร้างสรรค์ และมุมมองใหม่ เพราะเป็นสิ่งใหม่ จึงจะทำให้การพัฒนาธุรกิจนี้เป็นไปได้ การมองกรอบเดิมเพียงแค่อำนาจหรือรายได้เข้าประเทศไม่เพียงพอต่อการพัฒนาธุรกิจนี้ เนื่องจากการมาพำนักระยะยาวเป็นการมาใช้ชีวิตด้วยส่วนหนึ่ง ดังนั้น คุณภาพของนักท่องเที่ยว จึงมีความสำคัญด้วย ในขณะที่กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม ไม่เน้นการต่อสู้พาดพิงทางธุรกิจ แต่เน้นความร่วมมือ สิ่งที่ควรเป็นข้อเสนอในการพัฒนาธุรกิจที่พำนักระยะยาวในเชียงใหม่ก็คือ การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเพื่อสร้างพลังในการเข้าร่วมแก้ไขปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อธุรกิจของตนเนื่องจากนับแต่นี้ การแข่งขันทางธุรกิจควรมีเป้าหมายแข่งกับประเทศเพื่อนบ้านที่ได้พัฒนาแนวคิดหรือการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวขึ้นมาแล้ว จึงควรร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สร้างความเข้มแข็งธุรกิจนี้ เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ แม้ว่า ในปัจจุบันจะกล่าวได้ว่ายังไม่มีที่พำนักแห่งใดที่มีลักษณะเหมือนชุมชนผู้เกษียณอายุหรือสร้างขึ้น เพื่อ

รองรับเฉพาะผู้สูงอายุแต่อาจพัฒนาได้กับสิ่งที่มีอยู่แล้วดังแนวคิดที่เสนอไปข้างต้น ซึ่งสามารถนำกลยุทธ์น่านน้ำสี่
 ครามมาต่อยอดการพัฒนาธุรกิจต่อไปได้

ภาครัฐ

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอาจสร้างความร่วมมือร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อ
 ประชาสัมพันธ์ถึงความพร้อมในการที่จะเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่จะตัดสินใจมาพำนักระยะยาว
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในพื้นที่ที่สถานพำนักระยะยาวตั้งอยู่) อาจสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
 ให้มากขึ้น ให้ความสนใจ ไถ่ถามทุกข์สุขและเอาใจใส่เสมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ ซึ่งจะสร้างความประทับใจให้กับนัก
 ท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ได้ กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุขอาจสร้างร่วมมือกับผู้ประกอบการให้
 มากกว่าที่เป็นอยู่ทั้งข้อมูลและกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน

2. การท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในภาคการค้าและบริการ ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวมันเอง แต่อยู่ได้ด้วยปัจจัยต่างๆ
 นอกจากแหล่งท่องเที่ยว บรรยากาศต่างๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวแล้ว ยังขึ้นกับสภาพทางการเมือง ความปลอดภัยของ
 สังคมที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นตั้งอยู่ (เช่น อียิปต์ ซึ่งที่จริงก็สามารถไปเที่ยวได้ แต่ยังมี ความรุนแรงในบางพื้นที่ ทำให้
 เจียบเหงาไม่มีคนไปเที่ยว) สภาพทางเศรษฐกิจ (ได้แก่กรีซที่หลายปีมานี้ไม่มีการพัฒนาหรือบำรุงรักษาแหล่งท่อง
 เที่ยวเลย จึงทรุดโทรมและบางแห่งก็ผูกฟัง) สภาพทางการเมือง ในบางเวลา ความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่ความ
 รุนแรงเช่นที่เกิดในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2553-2556 การเมืองมักนำมาซึ่งความไม่แน่นอนนโยบายต่างๆ
 ทางการท่องเที่ยวด้วย เช่น วิชาหรืออื่นๆ (การปิดเปิดด่าน การข้ามแดน พื้นที่ที่มีผู้คนเห็นต่างทางการเมือง)

3. นอกจากนี้ยังมีเรื่องของสิ่งแวดล้อม กรณีหมอกควันที่ผู้ประกอบการทุกรายให้ความเห็นว่าเป็น
 อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นเข้ามาน้อยลง ในกรณีนี้ หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเช่น กระทรวง
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงมหาดไทยอาจเข้ามามีบทบาทเชิงโครงสร้างด้วยการออกกฎหมาย
 ออกกฎในการรักษาสิ่งแวดล้อม และณรงค์ให้ผู้คนลดการเผาไร่เผานา หรือหาเห็ดหลังไฟฟ้า ซึ่งส่งผลให้เกิดมลพิษ
 ในแหล่งท่องเที่ยวและเป็นปัญหาสุขภาพกับชาวเชียงใหม่เองด้วยเช่นกัน

4. ปัญหารถแดง และผู้มีอิทธิพลที่หลอกลวงนักท่องเที่ยว การคมนาคมในเขตเมืองที่ไม่ได้รับความสะดวก
 เป็นปัญหาทั้งกับนักท่องเที่ยวและชาวเชียงใหม่ เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาระบบขนส่งมวลชนให้
 ครอบคลุม มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

5. ภาษาและทักษะการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่รัฐควรส่งเสริมให้มากกว่าเดิม ดังจะเห็นได้จาก
 สถานประกอบการ หรือโรงพยาบาลที่มีพนักงานสามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้มักได้รับความนิยม และควรพัฒนา
 ทักษะการให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ก็ย่อมมีรูปแบบและความต้องการการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากวัยหนุ่มสาว การพัฒนาทักษะเป็นความได้เปรียบทางโครงสร้างทางการท่องเที่ยวในระยะยาว
 ของไทยด้วย

6. ธุรกิจที่พำนักระยะยาวอาจทำในลักษณะอื่นได้อีก เช่น บ้านพักหลังเล็กๆ ในสวนชานเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น

สรุป

เมื่อได้สัมภาษณ์ตัวแทนภาครัฐซึ่งมีบทบาททางการท่องเที่ยว พบว่าภาครัฐยังคงมอง “นักท่องเที่ยว” ในภาพ
 รวมรวมว่าจะต้องมีการใช้จ่ายสูงในระหว่างการท่องเที่ยว และยังคงมีความเข้าใจบางส่วนที่คลาดเคลื่อนบางส่วนว่า

ชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักระยะยาวจะมีการจับจ่ายวันละมากๆ แต่อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวแต่ต้นจากข้อมูลสัมภาษณ์ว่า ชาวญี่ปุ่นที่มาพำนักระยะยาวที่เชียงใหม่อาจจะเป็นกลุ่มที่มีเงินบำนาญสูงเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในประเทศไทย แต่เมื่อได้ลงไปสำรวจข้อมูลและสัมภาษณ์ทั้งชาวญี่ปุ่นและผู้ประกอบการให้ข้อมูลว่า เป็นกลุ่มที่ใช้จ่ายประหยัดในชีวิตประจำวัน และเล็งความคุ้มค่ามากกว่าราคา อีกทั้งความไม่แน่นอนในเรื่องการใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพ และหลายรายกล่าวว่า เมื่อไม่ไหวก็จะกลับไปอยู่ญี่ปุ่นในบ้านพักคนชราซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง การมาพำนักระยะยาวที่นี้ จึงเป็นไปได้เพียงเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในอนาคต

แนวโน้มว่า ชาวญี่ปุ่นสูงอายุอาจลดจำนวนลงอีกในอนาคตเพราะปัญหาของเชียงใหม่เอง ได้แก่ปัญหาหมอกควันซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และเปลี่ยนแนวไปพักในชนบทของญี่ปุ่นเองมากขึ้นซึ่งนับเป็นทางเลือกใหม่ๆ ของผู้สูงอายุ ชาวญี่ปุ่นสูงอายุจึงต้องปรับตัวเช่น ลดการพำนักเป็นระยะเวลาที่สั้นลง โดยมาเพียงไม่เกิน 3 เดือนต่อปี ค่าครองชีพที่สูงขึ้นในเชียงใหม่ และบำนาญที่จ่ายได้น้อยลง เศรษฐกิจญี่ปุ่นที่ถดถอยมาหลายปีส่งผลต่อระบบบำนาญทำให้ต้องแสวงหาที่พักที่ราคาย่อมเยาลง เพียงแค่พออยู่ได้ แต่ชาวญี่ปุ่นหลายคนก็กล่าวว่าดีกว่าค่าใช้จ่ายในญี่ปุ่น หรือไม่เช่นนั้นก็ย้ายจังหวัดหรือย้ายประเทศอยู่ เช่น ไปจังหวัดอื่น ไปมาเลเซียหรือฟิลิปปินส์ซึ่งค่าครองชีพถูกกว่าไทย

นอกจากความคลาดเคลื่อนดังกล่าว ยังมีความเข้าใจว่า ผู้สูงอายุที่มาพำนักยังมีกลุ่มที่ต้องการมาพำนักในลักษณะบ้านพักคนชราที่ต้องการการดูแล แต่เมื่อลงไปสำรวจข้อมูลกลับพบว่า ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เป็นผู้ที่แข็งแรง สุขภาพดี สมวัย และช่วยเหลือตัวเองได้ปกติ เพียงแต่อาจต้องการความสะดวกสบายบ้าง ดังนั้น หากได้สำรวจกลุ่มเป้าหมาย อาจได้พบข้อเท็จจริง และมีนโยบายที่ชัดเจนและสนองตอบต่อนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะต่างกันแต่ละกลุ่มได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรกช นิ่มกิตติกุล, บุญชัย อรรถสกุลชัย, และอรุณรัตน์ บัวเผียน. (2550). **แผนธุรกิจสถานพำนักระยะยาว สำหรับผู้เกษียณอายุชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วท.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กรวรรณ สังขกร. (2556). [เอกสารประกอบการสัมมนา]. **ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay)**. จัดที่สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 29 พฤษภาคม 2556.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2554). **ซูเมียซูย์ ไทยแลนด์**. ประชากรและการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.popterms.mahidol.ac.th/newsletter/Showarticle.php?articleid=215>
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **Long Stay**. สืบค้นจาก www.ms.src.ku.ac.th, เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2559
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2549). **ศักยภาพของไทยต่อการดำเนินการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว**. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มิวรา โคชิจิ. (2555). **บทบาทผู้สูงวัยชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาว ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัฐบาลไทย. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ไตรมาส 3 ปี 2559. สืบค้นจาก www.thaigov.go.th, เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2559
- วาร์ชต์ มัชฌมบุรุษ. (2552). **รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2554) **การดำเนินงานและส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวพำนักระยะยาวในประเทศไทย : กรณีศึกษาบริษัท ไทยจัดการลงสแตย์ จำกัด**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). **แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว: กรณีศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวอายุ 50 ปีขึ้นไปที่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อน**.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). **คู่มือแนวทางการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (สำหรับชุมชนท่องเที่ยว)**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเชียงใหม่. (2558). [ไฟล์ตาราง]. **สถิติของชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในเขต 9 จังหวัดตอนบนของภาคเหนือ ณ เดือนตุลาคม 2558**.
 _____ . (2558). [ไฟล์ตาราง]. **จำนวนชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือน ตุลาคม 2558**.
- สำนักข่าวอิสรา. (23 พฤศจิกายน 2559). **ขยาย Long Stay Visa จากเดิม 1 ปี เป็น 10 ปี ใน 14 ประเทศ**. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2560, จาก <http://www.isranews.org/thaireform/thaieform-data/item/51973-long-stay-visa-1-10-14.html>
- สุตปรารธนา ดวงแก้ว. (2555). **การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาการตั้งชุมชน และการปรับตัวของชาวญี่ปุ่นวัยเกษียณ**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Japan Statistics Bureau (n.d.). **Composition of population (as of October 1, 2014)**. Retrieved March 19, 2016, from <http://www.stat.go.jp/english/data/jinsu/2014np/index.htm>
- Kim, W. C. and Mauborgne, R. (2015). **Blue ocean strategy: How to create Uncontested market space and make the competition irrelevant**. U.S.: Harvard Business Press.
- Long Stay Foundation. (n.d.). **The outline of the “longstay”**. Retrieved March 19, 2016, from <http://www.longstay.or.jp>
- Roger J. D. and Ikeno O. (2002). **The Japanese mind**. Singapore: Tuttle Publishing.